

Beskrivelse over Thye

1802

I uddrag ved TORSTEN BALLE
(fortsat fra forrige årbog)

Vindskibelighed

DA THYLAND er ganske blottet for Skov og Gavntømmer, saa er det en naturlig Følge deraf, at Bonden ikke her har den Øvelse og Færlighed i at bruge Øxen, som i Skovegnene. I den Green af Vindskibelighed, som bestaaer i at forarbejde sine Træredskaber, staaer altsaa Thybobonden vist nok tilbage. Dog opretter han det ved Vindskibelighed i andre Henseende. I at snoe Reb, viser Thybobonden udmærket Flid og Færdighed. Da alle Kreaturene, endog den store Mængde Faar, holdes i Tøjre, saa behøves en betydelig Deel Reeb, hvis Anskaffelse vilde ikke være lidet bekostelig, dersom de ikke selv forfærdigede samme. Endog Skaglerne til Hestedrættet, forfærdige de selv og det for det meste af Hestehuder. Huden af døde Heste, som Bonden paa mange Steder slet ikke veed at anvende, er her til dette og andet Brug af megen Vigtighed. Naar Hestehuden nogle Uger har lagt i Blød i en Tønne paa et varmt Sted, som i en Faarestie, saa at Haarene løsnes, afskrabes de og Huden tilberedes ved at indæltes i Rugmeel og Salt og overgydes med Ølbærme. Naar den deraf i nogle Uger er bleven giennemtrukket, ved jævnlig at omrøres i Tønden, bliver den hængt op at tørres og er da færdig til ovenbemeldte brug. Den skiæres nu i Strimler og snoes i Reeb. Af en Hud kan blive 4 Stykker eller Skagler til Heste. Disse er ikke allene stærke; men ogsaa meget varige, de holde ud med 3 sæt Hampeskagler, som kjøbes hos Reebslagerne. Remmer deraf, bruges ogsaa til Lægne-Simer til Tøjrer. Herom taler Hr. Høegh udførlig i hans Anviisning i det 1 Ite Kapitel.

De Redskaber, hvormed Bonden spinder og snoer alle sine Reeb, bestaae i en Haandteen, som her kaldes Vindekrog, og en Selvvinde. Med den første spindes og snoes de enkelte Tatter og med den sidste snoes og sammenlægges flere Tatter i Reeb. Selvvinden bestaaer af 4 Stokke, sammensatte i en Fiirkant, hvoraf de tvende, som ere længere, omtrent 3 Qvarteer, udgjøre dens Arme, igjennem disse stikkes ind i et Hul i en Stolpe, en Pløk eller Nagle, hvormed den bevæges. Efterhaanden som Rebet er sammensnoet og færdigt, vindes det om de tvende kortere Stokke, der udgjøre ligesom dens Bom. Vindekrogen er af samme Figur; men mindre og bevæges om sin Axel eller Skaft, som holdes i Haanden. Materien, hvoraf de forfærdige disse Reeb, er enten gamle Ankertouge eller Hamp. Naar Skibe strander her paa Kysten, kjøber Bonden, endog meget dyrt, de ituhugne Ankertouge, opløser disse i deres enkelte Traade eller Tatter, tilspidser Enderne, lægger disse over hverandre, og ved Snoning med Haandtenen sammenføjer alle Stykkerne. Naar disse Tatter ere forenede og vundne i Nøgler, sammensnoes deraf 3 paa Selvvinden og af disse tredobbelte Snore sammensnoes atter 3, som udgjør et Tøjre af tilbørlig Styrke til Køer og Heste. Da det baade er nemmere at snoe Reeb af saadanne Ankertoug, og Tøjrene

deraf ere stærkere end de man kjøber hos Reebslagerne, saa kjøbes disse med Begierlighed. Men i Mangel heraf spinde de selv af Hamp med Vindekrogen, idet de gjøre Hampen fast med den ene Ende ved et Søm i Bjelken. Naar nu de enkelte Tatter ere spundne, sammensnoes de paa Selvvinden, som ovenfor er meldt. Dette er Bondens sædvanlige Beskæftigelse om Vinteraftnerne, og for de Gamle og Svagelige er det et ligesaa mageligt, som nyttigt og behageligt Tidsfordriv. Af Hestehaar og Svinehaar sammenblandede, spindes ogsaa paa samme Maade meget varige Tøjre. Endog af de tynde Hvidieriis og Sortbær eller Rævlingeriis snoes Reeb; men utilladeligt og meget skadeligt er det, at oprykke af Sandet Rødderne af Senegræsset, for deraf at snoe Reeb til Faaretøjre.

At snoe Halmsimer, hører ogsaa til Bøndernes sædvanlige Vinterarbejde. Af dem forsyne de sig med en stor Overflødighed, da de vide at anvende Simer til adskilligt Brug og derved spare meget paa Rebene. Foruden Anvendelsen deraf til Tækning, skjære de dem og i Stykker til at sammenbinde Kornnegerne til Kjerne. De flette dem og saa faste og stærke, at de kan bruges til Faaretøjre og andet Brug. For 100 Favne Sime at snoe betales 4 sk.

I at binde Halmløbe og Bikuber ere Thyboerne ej heller uøvede. De sammensye dem med flakte Pileqviste. Kun Skade at Piletræet ikke opelskes i større Mængde; thi da ville man ikke fristes til, at oprykke til dette Brug, Graarisets Rødder af Sandet, hvorved dette, til ubodelig Skade for Landet, bliver flygtigt. - Naturligviis bruger Thyboen, som fornuftig Landmand, intet andet Hestedræt end Stavtøj. Stavtræerne maae han, af Mangel paa Træ, kjøbe, men Puderne fletter han selv. I adskillige Søer voxer en Slags Siv, som her kaldes Ravel; naar Bonden i et Aar har brugt denne Siv til at binde Korn med, anvender han den derpaa til at flætte Hestepuder af, som her bære Navn af Ravel-Puder.

Saasom Thyboerne i Almindelighed ingen Øvelse har i at bruge Øxen, maae de nødvendigen søge til Tømmermændene, og af disse gives ogsaa en stor Mængde iblant Bønderne, og det maa tilstaaes dem, at de drive deres Haandværk med udmærket Duelighed. Foruden at de om Sommeren hugge Huse, forrette de om Vinteren Snedkerens, Bødkerens og Hjulmandens Arbejder, og alt med megen Flid og Nøjagtighed. I enhver Bondegaard behøves i nogen Tid om Vinteren en saadan Tømmermand, for at forfærdige og istandsætte Vogne, Plove og alle Slags Mark- og Huus-Redskaber. De uddrage sig dog ikke ganske af Bondestanden. I Høstens Tid tage de Del i Mark-Arbejde, og naar de efter nogle Aar have lagt sig nogle Skillinger Til Bedste, kjøber mangan en Gaard eller Huus, og bliver Bonde. En Tømmermand, der som Mester forestaaer Arbejdet, faaer om Sommeren, foruden Kosten, i Dagløn 10-16 sk. og om Vinteren 8-12

sk.; hans Lærlinge derimod, faae om Sommeren kun 6-10 sk. Af Gavntømmer til Træredskaber haves ikkun, hvad Havet ved Strandinger tilsender, eller hvad der tilføres fra Norge paa Sandskuderne. Mange Skibe forvandles her til Vogne, Plove, Harver o. d. l. Derfor gjøres Hiulene og hele Undervognen allene af Eeg, og Bøg haves ikkun i de Undervogne, som tilføres fra Skovegnene. Overvognen gjøres af Fyrrebræder og tieres eller males med en Farve, som Bonden selv tillaver af Brunrødt og Linolie. Indvendig i Huset male nogle med Brunrødt i sød Melk.

(Derefter omtales tegl- og kalkbrænderier. Der nævnes et teglværk ved Vestervig, et nedlagt kalkbrænderi i Hov, en kalkovn ved Nebel og to kalkbrænderier i Gettrup Sogn. Paa grund af mangel paa brændsel til tegl- og kalkovne maa man de fleste steder i Ty købe sten og kalk andetsteds fra).

Gode Uhrmagere har Landet ikke manglet; hvorfor og næsten enhver Bonde er forsynet med et Stueuhr. Gode Smede er heller ikke sieldne.

Steengjerder ere vel meget sieldne, og sættes kun i det smaa; men der gives ikke faa Stenhuggere, som meget vel forstaae at kløve Stene, og nogle, som endog net tilhugge Kampstene til siirligt Brug. Hugne Steen bruges meget til Underlag eller Fod under Huse, til Broer og Vandkister, til Haandqværne o. d. l.

Næsten hver Bonde har en Haandqværn, hvorpaa han maler sit Malt og Gryn. For 3 Rdlr. kjøbes et Par Qværnstene af Steenhuggerne. Nogle Sogne har tilforn meget afgivet sig med at male Havregryn og solgt til Norge. Endskiøndt det ikke mangler paa Vejrmøller og Vandmøller både til Kornmalning og Stamping, saa haves kun eet Grubeværk ved en Vejrmølle ved Thisted, og Sigteværk kun ved Broemølle.

Ogsaa Qvindfolkenes Vindskibelighejd fortjener Berømmelse. Rokken og Væven er deres kiereste Tidsfordriv. Den megen Uld, her falder, giver dem Lejlighed til at forfærdige en Deel Vadmel baade til eget Brug og til Salg. Enten lader man det stampe paa Stampmøllerne, eller valke r det selv. Af Dynevaar sælges ogsaa en stor Deel. Hiemmegiorte Tøjer eller Hvergarn forfærdiges ogsaa baade til eget Brug og til Salg. De sætte en Ære i at kunne overgaae hverandre i Klæder af smukke Mønstre, som deres egen Flid har frembragt. Saadan Vindskibelighejd giver mange Lejlighed til at fortjene deres Brød ved Vævning. Af den Aarsag lære mange Bønderpiger Væverhaandværket; naar da disse som Huusmænds eller Gaardmænds Koner ikke længere gjøre Haandværk deraf, saa forsømme de dog ikke Væven; men har den til Rede til eget Brug. Ligesaa giver og Skrædderhaandværket mange Fruentimmer deres Levebrød, da Bondekone Lyst til nette og anstændige Klæder for sig og sine, gjør det til en Nødvendighed, at have en saadan Skræderpige hos sig i Huset i nogen Tid, for at sy det af hende forfærdigede Tøj i Klæder. - Saare beklageligt er det, at Høravl og Hampavl er en næsten ubekendt Ting i et Land, hvor Qvindekjønnet viser en saa udmærket Flid i at spinde og væve. Og desuagtet lader den virksomme Bondekone sig ikke afskrække, endskiønt hun dyrt skal købe eller borge Hørren hos Kjøbmanden. Fra Thy udføres aarlig en betydelig Deel Hørlærred. Thi i det Haab, at hun kan have Blaarlærredet til sit eget Huses Behov for sin Umage, kjøber Bondekone Hørren og forarbejder det til Lærred, hvorefter hun sælger Hørlærretet,

for dermed at betale Kjøbmanden, og beholder selv Blaarlærredet. Til dets Blegning saavel som til Vask i Almindelighed bruger man Ærtehalmaske istedenfor Bøgeaske. Deraf behøves vel en større Qvantitet; men giver god Lud, især til Blegning. Ypperlige Dreilsvævere findes her i Landet, især i Hørsted Sogn.

Dersom Bonden skulle betale for alt sit Tøj og Garn at farve, ville det blive temmelig bekostelig; men enhver Bondekone forstaaer ret vel, selv at farve alle Sorter. De veed ogsaa dertil at gjøre Brug af nogle Planter, saasom Farve-Visse, Rødskræppe, Graariis o. fl.; men fuldstændigere Anviisning til Kundskab om flere hiemmevoxende hampavlsyssel sætter ingen Tyhoere.

Mandfolkene sysselsætte sig ikke her med at binde Strømper, undtagen paa nogle enkelte Steder ved Havet. I Vorupøre, Førbye og Steenberg hersker i den Henseende en rosværdig Flid, da her, ligesom i Hamrum Herred og en Del af Hedeegnene, Mandfolk og Fruentimmer forsaml sig om Aftenen og binde om Kap. En Del Laad og Uld af den ringere Sort, som ikke kan gaae i Handelen, forarbejdes af disse til Trøjer, Strømper og Vanter, hvorefter en Deel sælges til Udførsel. Skade, at det ikke iblandt alle Havboerne i det mindste er indført; og at Aggerboerne, når de om Vinteren have knøttet og bødet deres Fiskegarn, næsten intet have at fordrive Vinteraftenerne med. Forresten binde Qvindfolkene i ethvert Huus til eget og Husets Brug. Endog Menneskehaar sammenvunden med Uldgarn anvendes til Vanter.

Man vil saaledes ikke kunde nægte Thyboerne, at de ere et vindskibeligt og flittigt Folk. Men hvad fordeeltigt, der i den Henseende kan siges, tilkommer allene Bonden. Hvad Kjøbstaden Thisted angaaer, da har den intet Fortrin, for de fleste andre danske Kjøbsteder. Haandværker drives med Lunkenhed og Ufuldkommenhed, og af Fabriker haves ingen. Borgerne lever mest af Avling og Brænderie. Til Uldfabriker gaves dog her i Landet den bedste Lejlighed. Her frembringes en stor Deel Uld, som sælges i Hamborg. Arbejdslønnen er maaskee her lettere, end nogensted i Danmark. Paa Folkemængde mangler det ikke; Betlernes uhyre Antal beviser det modsatte. Ved Vestervig er vel anlagt et Klædefabrik, men da det har nok at gjøre med at farve, stampe og overskiære Vadmel for andre, saa bliver saa godt som intet vævet.

(Derefter foreslår forfatteren, at man skaffer arbejde til betlerne, som nu, efter at der er blevet så mange husmænd, er blevet talrige. Før kom der kun tiggere fra andre egne. Børnene, der passer kvæget, burde strikke. Uld, huder og skind går uforarbejdet ud af landet. Hør og hampavlsyssel sætter ingen Tyboere).

5. Handel og Skibsfart

(I dette afsnit foreslår forfatteren, at Bygholms Vejle inddømmes, da "det er bekendt, at Løgstøers Grunde tilsættes af det Sand, som Vinden og Strømmen føre ud af Bygholms Vejle". Derefter skulle sejlløbet gennem grundene uddybes, eller der skulle dannes et nyt løb ved Løgstør, hvorved man ville "aabne den Velstands Kilde, som Handelen kunde og burde forskaaffe Thyland". Thi grundene er skyld i handelens usle tilstand).

I de sidste Aaringer har Vandets Dybde paa Løgstøers Grunde været 9-10 Qvarteer, men for 5 Aar siden var der kun 4 Qvarteer Vand. Hvert Foraar maa Skipperne

erkyndige sig om, hvad Forandring derved er foregaaet. Et haardt Vejr kan i en Hast baade forandre Grundenes Dybde og tillige aabne et nyt Løb. Nykiøbings kiøbmænd, som vise meest Virksomhed i Handel, især paa Norge, hvortil de have temmelig store Fartøjer, sende altid et Fartøj, men det som skal gaae bort, der hielper det med den halve Ladning over Grundene. Andre Skibe maa derimod lettes ved Hielp af Kaage fra Løgstør, hvorpaa de overføre endeel af Lasten. Nemmere synes Brugen af Skibskameler at maatte være.

(Forfatteren omtaler derefter en plan om at grave en kanal gennem Aggertangen, en plan han dog er betænkelig ved, idet han frygter, at indstrømmende havvand vil forvolde oversvømmelser og "tilintetgiøre det nuværende skønne Fiskene i Liimfiorden", at havet kunne indbringe

saa meget sand, at den gravede kanal derved kunne stoppes, og at man efter et mislykket forsøg ikke kunne sætte saa stærk en dæmning, som naturen har sat).

En god Vinterhavn savner Thyland ogsaa. Skibene maae derfor gierne søge Vinterleje ved Nykiøbing, hvor en Havn ved Kunsten er indrettet, eller ved Qvols i Næheden af Viborg. Ved Hoxer er vel en god Sommerhavn; men om Vinteren er den ikke sikker formedelst Iis, som den deri løbende Aae sætter ned paa Skibene. Dog ville det ikke være vanskeligt at afhielpe denne Mangel med liden Bekostning enten ved Thisted eller andet sted. Dernæst ville det ikke være af liden Betydenhed, om Landet fik sit eget Toldsted i Thisted, hvilket saameget lettere kunde skee, da der dog alligevel er Toldsted for Skudefarerne ved Havsiden og de der strandede Skibe.

Udførsel fra Thylands Havstrand til Norge											
Aar	Rug Tdr.	Byg Tdr.	Havre Tdr.	Ærter Tdr.	Skpd	Flesk Lpd.	Pd.	Kjød Tdr.	Sk pd	Smør Lpd.	Pd.
1794-	803	3866	2183	1728	31	14	13	58½	44	1	6
1795-	411	4449	2667	978	38	3	8	80	54	8	5
1796-	736	4963	2446	1381	39	9		66	43	13	8
1797-	709	5236	3219	1856	45	13	13	31	30	5	5
1798-	859	7235	3970	1880	85	1		53½	59	1	
1799-	417	5434	3134	1628	67	11	8	104	59	8	6
1800-	105	4814	3624	40	37	10	7	112	52	3	12
Mid-deltal	577	5142	3035	1356	49	6	5	72	49	-	4

Udførsel fra Thisted til Aalborg								
1794-	2	2492	4854½	5038¼	-	-	-	16
1795-	430	970½	3265	1833½	-	-	-	23
1796-	300	1095	2878	1907	-	-	-	8
1797-	200	2225	2889	2383	-	-	-	11
1798-	653	2750	3720	2029	3	6	6	9
1799-	101	2533	4051½	2522	17	-	-	1
1800-	-	2179	3208	13½	6	13	8	9
Mid-deltal	241	2035	3552	2247	3	17	2	11

(1 skippund (Skpd.) – 16 lispund (Lpd.) – 320+ pund. 1 lispund – 16 pund).

For nærværende Tid bestaaer Sejladsen paa Liimfiorden allene i at bringe Landets Korn ned til Aalborg, og igien derfra at hente de fornødne Kiøbmandsvarer. Dertil enten fragter man Skibe, eller Kjøbmanden i Aalborg sender selv Skibe herop for at afhente det Korn, som for ham er indkiøbt. Man regner, at i Liimfjorden ere i alt 80-90 Fartøjer, som næsten aldrig komme uden for Hals. Men Thisted havde for et Par Aar siden kun eet Fartøj, nu har den alt 3. Formedelst Løgstørs Grunde ere alle Fartøjer i Liimfiorden fladbundede, da de sædvanligen ikke kan gaae over med mere end 4 Fods Synkning. Over 600 Tdr. Byg, fører derfor sielden det største Skib. Af Kaage eller store Baade paa 50 Tdr. og derover eller under, gives en Mængde i Liimfiorden, hvorpaa meget Korn bringes til Aalborg. Til Hoxer og flere Steder i Thye haves nogle saadanne Kaage. Det Korn, som udføres fra Thye, er ikke ubetydeligt. Det bestaar meest i Havre, Byg og Ærter. Havren er fortrinlig god, og betales i Norge dyrere end fra andre Steder. Bygget derimod er i ringere Anseelse, ikke fordi Landet

frembringer saa ringe Byg, men fordi et urigtigt Handelsprincip har gjort, at Bonden, som ikke venter at faae sit Korn betalt efter dets Godhed, anvender det fremmeste til eget Brug, og overlader kun det ringeste til Kjøbmanden, hvorfor man og her ved Kjøbmandskorn forstaaer det allerringeste. Af hosføjede Tabel, som er uddraget af Thisted Toldbøger for 7 Aar, vil man erfare, at den aarlige Udførsel fra Thisted til Aalborg er over otte Tusende Tønder Korn. Men hvor liden en Deel dette er af hele Thylands Udførsel, og hvor vanskeligt det er at angive det hele, indsees, naar man veed, at Liimfiords-Fahrerne ere efter Toldanordningerne fritagne for at melde sig ved Toldstederne indenfjords; men allene i Aalborg. Det meget Korn som ved de øvrige Lossesteder i Landet indskibes, bliver altsaa ikke anmeldt i Thisted. Men Thisted har ikkun Handel med de to nordligste Herreder, saa at det som udgaaer fra de to sydligste Herreder, kommer ikke til Thisted. Man kan altsaa antage, at Hillerslev og Hundborg Herreder allene frembringe ikke alene bemeldte 8200 Tder. men ogsaa de 10000 Tder. som

paa Skuderne fra Havkysten føres til Norge, og desuden den betydelige Deel, som i Thisted anvendes til Brændeviin. Naar man altsaa antager en større Udførsel fra den sydlige Deel og anslaaer det Quantum Korn, som Thye aarlig kan overlade, til 40.000 Tder. er det neppe for højt regnet. Foruden Korn, udføres ogsaa herfra, deels paa Liimfjorden, deels til Lands: raa Huder, Faareskind, Hareskind, Uld, Vox, Oste, saltede, røgede Helt, tørre Torsk o.s.v. Men Udførselen af Korn, Heste, Stude og Køer er det betydeligste.

Det er, og har altid været Kiøbmændenes Klage i Thisted, at her drives saa megen Forprang, og at saa mangen en Bonde paa Landet fører ligesaa megen Handel, som mangen en Kiøbmand i Thisted. Dette vil altid blive et uundgaaeligt Onde, saalænge Skibsfart og Handel ikke sættes paa bedre Fod. Thi hvo kan forhindre en Bonde fra at opkøbe Korn og være Kommissionær for Kiøbmanden i Aalborg, eller en Gang om Aaret at rejse til Aalborg, for at udtage sig nogle Kiøbmandsvare? Dette ville hæve sig selv, naar Kiøbmanden i Thisted kunde hente sine Vare fra den først mulige Kilde, og altsaa kunde sælge lettere de hentede Fornødenheder og betale Landets Produkter dyrere, end andre. Saadan Landprang er saa meget lettere, da her gives adskillige Steder, hvor Skibe kan losse og lade f. Ex. ved Krik i Nærheden af Vestervig, ved Skibstedgaard i Doverkiil, ved Gudenæs, ved Viilsund og ved Hoxer.

Af Bønderne føres og en Deel Landhandel, som meest gaaer over Odsund til Holstebro og Ringkiøbing. Fra Odsund er til Ringkiøbing 9 Mile, til Holstebro 4 Mile, og til Lemvig 2 Mile. Uld, Huder og Skind, kjøres til Ringkiøbing, hvorfra igien hentes Tobak og andre Vahre. Til Holstebro handles ogsaa meget; mange Kreature føres der til Markederne; mange kjøre derhen for at hente Træskoe, Skovblade, Stavtøj og andre Trævahre, som føres dertil fra Skovegnene. Thyholms Beboere bringe paa lukte Vogne mange Læs saltede og røgede Aal og Helt igiennem hele Jylland og føre da med sig tilbage fra Horsens og Friderits Trævare, Æbler og Pærer.

Merkverdige er den Sejlads, som føres fra Thylands vestre og nordre Havstrand paa Norge. Her trodser den vindskibelige Strandbeoer alle Naturens Forhindringer. Han har her for sig en Kyst, som er en Skræk for enhver Søemand, der nødes at komme den nær, og et saa voldsomt Hav, som ofte knuser de stærkeste Skibe, der komme paa Grund, og ofte endog i stille Vejr enten efter eller før stærk Storm er saa uroligt, at det kan høres 2-3 Mile bort. Men disse, som selv bygge deres Skuder enten i Norge eller her paa Stranden, vide at give dem en saadan Struktur, at de endog i haardt Vejr tør løbe paa Land uden at tage Skade. En Hovedegenskab ved disse Skibe er Elasticitet; til den Ende forbindes de ikke med Jern, men med Trænagler, isæt af Enebærtræ. Det er almindeligen sagt og troet, at disse Skibe ere fladbundede; men de ere alle kjølbyste, skiøndt ikke med meget skarp Kjøel. Af saadanne Sandskuder ere for nærværende Tid 12 i Thye; deraf 7 ved Klitmøller i Vester Vandet Sogn, 4 ved Vixø paa Hanstholmen og 1 ved Steenberg i Nørhaa Sogn. Tilforn skal have været 13 allene ved Klitmøller, hvor der herefter formodentlig kun vil blive 6. Alle disse fare allene paa Norge, og det isæt til den sydvestlige Deel, til Christianssand og øvrige Byer i samme Stift. Fra Klitmøller til disse nærmeste Steder, regnes at være 18

Mile. Enhver af disse Sandskuder kan føre omtrent 3-400 Tønder Byg. Hosføjede Tabel viser, at det Korn, som aarlig udføres fra Thye paa disse Skuder, udgjør noget over 10000 Tdr. At Udførselen ikke er større, er fordi hele Ladningen aldrig bestaar af Korn allene, og med hver Skude gjøres sielden mere end 3-4 Rejser; thi midt om Sommeren ligge de paa Land. Efterdi her ingen Havn er, maae Skuderne om Vinteren, og hver gang man ikke strax vil bort igjen, bringes op paa det tørre Land. Til den Ende lader man Skuden med en vestlig Vind løbe ind over Sandrevlerne, hvorpaa Bølgerne selv arbejde den med Siden vendt mod Søen, op til den tørre Havbred. Man forsamler nu 30-40 Mennesker, som uden andre Midler, end Touge og Stænger bringe den op, endog tet til Pakhusene. Paa samme Maade bringer man den igjen i Søen, hvilket hver Gang kan koste 20 Rdldr. Saasnart Skuden er i Søen, maa den lades samme Dag og strax gaaes til Sejls. Paa Vogne kjøres Godset ud i Vandet, hvor det modtages paa Baade og føres ud til Skibet. Til at skibe maa vælges stille Vejr og østlig eller sydlig Vind; men dersom imidlertid vestlig Storm reiser sig, saa at Skibet ikke kan stedes for Anker, hænder det undertiden, at man maa søge Søen og gaae bort med halv Ladning. Naar Skibet kommer fra Norge, vover man dog ikke med svær Ladning at løbe paa Land, men man begynder i nogen Afstand fra Landet at kaste Trælasten ud i Vandet, for at lette Skibet, hvilken derefter kan opsamles paa Stranden. Tillader Vejret det, og man har Ladning tilrede, bliver Skibet liggende for Anker, og man losses, lader og gaaer bort i en Hast. - Til Skade saavel for Kiøbmændene som for de øvrige Beboere i Thisted, men til Gavn for Landbeboerne, er det en gammel tilstaaet Rettighed for disse Skippere ved Havet, at de maae udføre af Landets Produkter og indføre Trælast, Kalk og Steen. Foruden Korn opkøbe de derfor i Landet Smør, Æg, saltet Kiød, Flesk og Giæs, levende Kalkonske Høns, o.s.v. tilligemed endeel Lærred, Dynevaar og hiemgiorte Tøjer. Hvad Hr. Olrik i sin Afhandling om Aalborgs Handel siger om Sandskudernes Skadelighed for Aalborg, er vel og giældende ihenseende til Thisted; men for Landet ere de ikke skadelige, da Bonden uden disse ville finde ringe Afsætning paa adskillige Produkter. Norge kunne ej heller undvære dem; thi herfra kan tidligere i Foraaret skee Tilførsel til Norge end fra noget andet Sted og i Krigstider, naar anden Tilførsel er Norge afskaaren, er denne Sejlads højst vigtig, hvorpaa vi nyligen have Beviis. Regieringen har derfor til alle Tider med god Grund tilstaaet disse Skudedarere visse Privilegier; hvorom ældre og nyere Toldanordninger vidne. Saaledes ere disse Skudedarere fritagne fra at være examinerede, eller at holde Dug og Disk i en Kiøbsted, naar de kun isteden for Konsumtionsafgift betale den aarlige Skudeskate. De ere og befriede for at bevise med Magistrats Attest, at de ere Ejere af deres Ladninger. Og ikkuns i Nødstilfælde skal de udskrives til Orlog.

Strandingerne, som undertiden forefalde her paa Kysten, have næsten sat Landet i ond Rygte hos Ukyndige. Nægtes kan det ikke, at dette for andre uheldige Tab undertiden kan blive til Fordeel for Landets Beboere. Adskillige sieldne Vahre kan herved undertiden blive Thyboerne til Deel for godt Kiøb; endskiønt og mange Vahre ofte enten ikke blive biergedede, da Havets Voldsomhed forinden opløser Skibet, eller de ere

fordærvede af Søvand, eller Ejeren lader dem udføre. Skibsvragene kan i det mindste noget lidet erstatte Landets store Mangel paa Gavntømmer og Bygningstømmer. De fattige Strandboere fortjene og undertiden god Arbejdsløn for deres Hielp ved at bierge. Desuagtet kan paastaaes, at Strandingerne ingen skadelig Indflydelse har havt paa Thyboernes moralske Karakter, undtagen det skulle være de faa Strandbeboere. De øvrige kan jo heller ingen anden Fordeel have deraf, end at de for Betaling ved offentlig Auction kan købe sig nogle Fornødenheder, som dog ofte gaae i høj Priis. Strandbeboerne derimod kan vel af Lejligheden lade sig friste til at forgribe sig paa andres Gods, og det ikke saa meget, naar Skib med Mandskab strandet, Thi da vil vel Folkene selv passe paa deres Ejendom, men især naar enkelte Stykker Træ eller Gods, som i haardt Vejr er kastet over Borde, drives i Land. At Finderen af saadant undertiden kan glemme Forstrandsejerens, her Kongens Rettighed, og tilegne sig det, der synes at være ingens, er vel ligesaa tænkeligt, som umuligt at forebygge. Tilforn havde Vestervigs Ejere Forstranden i Forpagtning af Kongen. Hvad der nu indstrander uden Ejermand bliver af Stedets Øvrighed oplyst og bortsolgt til Ejeren eller Kongens Fordeel. At Skibsfolk, som her løbe paa Strand, ikke blive ilde eller uretfærdigen behandlede, vil vist deres eget Vidnesbyrd bekræfte. Saasart Strandbeboerne see et Skib forulykket, skikke de strax Bud til een af de Kommissionærer i Thisted, som er den Strand best bekiendr, denne kommer da Skipperen til Hielp med Raad og Daad til at bierge, giver ham Anviisning paa Strandbeboere, som han kan tinge med om Biergeløn, og anviser ham hvor han sikkert kan oplægge og giemme det biergede. Naar nu af Ladning og Skibsskrog er bierget saa meget som mu ligt, beroer det paa Skipperen, om han fre mdeles vil beholde denne Kommiss sær, eller antage en anden som han har mere Tillid til, eller som ham er anviist af Rehder eller Konsul. Denne paatager sig nu at forstrække ham og Skibsfolk med Penge, skaffe disse til deres Hiem, foranstalte de havererede Vahre strax solgte, correspondere med Rehderne, om det øvrige skal bortsælges eller udføres, o.s.v. Skipperen tinger forud med Kommissionæren om Betaling for saadan Ulejlighed som sædvanligen er 2 til 8 Procent af det solgte. - En Lykke er det, at Stranden her ikke er haard og stenig; men sandig saa at Skibet ved at

løbe paa, ikke saa hastig slaes i Stykker, at jo Folkene kan blive reddede; endskiønt det dog omsider enten opløses af Bølgernes Magt, eller sættes s aa fast i Sandet, eller endog paa det tørre Land, at det sielden kan bringes ud igien. Denne Forstrandens Egenskab kan vel give Mistanke om, at et Skib nu og da sættes med Overlæg. Dog er det dog ikke Tilfældet med ethvert Skib, som strandet i Magsvejr. Thi i de mørke Nætter i Efteraaret hænder det ofte, at Skibe, som med østen Vind skulle gaae forbi Hanstholmen, menes efter Kursen at være paa den Højde, at de nu sikkert kan styre Sønder paa; men fordi de af contrær Strøm ere forsatte, styre uafvidende lige ind paa Land ved Vixø eller Hansted. I de sildigere Aar, efterat den holsteenske Kanal er blevet sejlbar, kjendes det tydeligen, at Strandingerne ere blevne sieldnere end tilforn. Det er almindeligen bekjendt og antaget, at Kysten her er omgivet af 3 Sandrevler, hvilke 3 Revler ogsaa findes ved Agger og Hanstholmen; men imellem disse 2de Steder ere ikkun 2 Revler; og da den inderste af disse paa sine Steder ligger Landgrunden meget nær, saa antages paa nogle Steder f. Ex. ved Vorupøre, endog kun 1 Revle, endskiønt en dyb Rende dog adskiller den inderste Revle fra Landgrunden. Man kan endog paa Landet let adskille Revlerne, da man tydeligen seer Bølgerne at brydes paa enhver af dem. Ved Agger, hvor der ere 3 Revler, ligger den yderste omtrent 200 Favne; men den inderste neppe 10 Favne fra Land. Undertiden er paa den yderste ikkun 6-7 Alen Vand, og paa den inderste kun 1-2 Alen. Imellem Revlerne derimod ere vel 14 Favne Vand. Udenfor Revlerne bliver dybt Vand indtil 19 Favne, derpaa grundere med 11 Favne, derpaa omtrent 2 Mile fra Landet igjen dybere med 13 Favne Vand. Ved Klitmølle hvor der ere 2 Revler, ligger den yderste 60 Favne fra Landet og har 5 Fod Vand, hvor indenfor er dybt Vand; den inderste Revle er ganske nær Landgrunden og har kun 3 Fod Vand, imellem denne og Landet er atter en dyb Rende. Foruden Revlerne forekomme ogsaa hist og her enkelte Udgrunde. Paa nogle Steder, som udenfor Agger, forekomme ogsaa mindre og større Steen-Rif. Alle disse Anstød ved denne Kyst ere paa de engelske Søekarter satte i Forbindelse med det store jyske Rif. I øvrigt maa bemærkes, at Vandet paa Revlerne ej altid er af lige Dybde, og at Strømmen og Stormen forandre Sandgrundene, især mod Sønden, hvor Sandbankerne synes at fløtte sig Nord paa.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1963, side 240-256).